

Byzantijnse numismatiek

Patrick Pasmans

Bij het behandelen van het thema “numismatiek van de oudheid”, is naast de oude Oosterse, Griekse, Keltische en Romeinse muntslag, een beknopte toelichting van de Byzantijnse muntslag op zijn plaats. De Byzantijnse keizers zijn eigenlijk de erfgenamen van de Romeinse keizers van het Oost-Romeinse Rijk. Vanuit pragmatisch oogpunt nemen de numismaten als aanvangspunt van de Byzantijnse muntslag de muntslag van keizer Anastasius I (491-518) vanwege zijn munthervorming. Zoals hun Romeinse voorgangers, lieten de Byzantijnse keizers zowel gouden, zilveren en koperen munten slagen in de vele munthuizen waarover zij beschikten.

Koperen follis van keizer Justinianus I (527-565), Antioche, regeerjaar 13 (539/40 AD).
Vz: D N IVSTINIANVS P P AVG, buste in vooraanzicht met diadeem, globus cruciger en schild vasthoudend.
Kz: M met kruis erboven, datum XIII, officina A en het muntplaats ΘVIIO.
Foto: CNG veiling 37 nr 2049.

Tot op heden zijn 29 muntplaatsen gekend. De muntplaats is op de keerzijde van de munten te identificeren (bvb. CONOB staat voor Constantinopel, KYZ en KY staat voor Cyzicus, NIKO voor Nicomedia, TES voor Thessalonica, enz.) evenals de *officina* welke met een Griekse letter A, B, Γ, Δ enz. wordt aangeduid.

Omstreeks 498 introduceerde keizer Anastasius I een reeks nieuwe koperen munten welke zeer herkenbaar zijn door een Griekse letter op de keerzijde welke de waarde in *nummi* aangeeft: een follis (40 nummi) draagt de letter M, een halve follis (20 nummi) draagt de letter K, een decanummium (10 nummi) draagt de letter I, een pentanummium (5 nummi) de letter Ε.

Vanaf de regeerperiode van keizer Justinianus werd het jaar van zijn regeerperiode toegevoegd. Ook de voorzijde op de koperen munten kende een wijziging: de klassieke Romeinse buste in profiel, werd door Justinianus vervangen door een buste in vooraanzicht. Soms worden er meerdere personen op de voorzijde afgebeeld. Omdat het in deze bijdrage niet mogelijk is de volledige evolutie van de Byzantijnse munttypes te bespreken, bespreken we nog enkele

opmerkelijke types: voor de overige types verwijs ik de geïnteresseerde lezer naar een gespecialiseerd handboek.

Koperen follis, regeerperiode van keizer Basil II (976-1025), Constantinopel.
Vz: buste van Christus in vooraanzicht, legende +EMMA NOVHL, IC XC in het veld. Kz: legende + IHSUS X RISTUS BASILEU' BASILEU' in 4 lijnen, pijlen met puntjes boven en onder.

Foto: CNG Triton VIII, nr 1434.

In de tiende eeuw worden tijdens de regeerperiode van keizer John I (969-76) nieuwe koperen stukken geïntroduceerd met de buste van Jezus Christus. Deze muntstukken – m.i. de mooiste Byzantijnse portretstukken - worden gecatalogeerd als de ‘*anonieme bronzen muntslag*’. Met keizer Constantine X (1059-67) werd terug het oude type met de buste van de keizer op de voorzijde van de munten ingevoerd. Na 1204 worden de munttypes veelvuldig gewijzigd. Wie kent er bijvoorbeeld niet de in electrum en zilveren *scyphate* of de biljoenen en koperen *trachy* (in de volksmond: het zgn. *schoteltjesgeld*). Samen met de dood van de laatste Byzantijnse keizer Constantijn XI, die stierf in 1453 tijdens de strijd om Constantinopel waardoor de stad in handen viel van de Turkse sultan Mohammed II, kwam een einde aan de Byzantijnse muntslag.